

نگاہی بہ تاریخچہ

کلیسائی ہوانس مراغہ

تحقیق و تالیف

دکتر جلال جلال شگویی

دکتر یوسف یک بابا پور

سرشناسه	: جلال شکوهی، جلال، ۱۳۲۹
عنوان و نام پدیدآور	: نگاهی به تاریخچه کلیسای هوانس مراغه/ تحقیق و تألیف جلال جلال شکوهی، یوسف بیگ باباپور
مشخصات نشر	: تهران: منشور سمیر: بنیاد شکوهی، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	: ۱۶۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۶۷-۱۶۲-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: کلیسای هوانس مقدس (مراغه)
موضوع	: کلیساهای ارمنی -- ایران -- مراغه
موضوع	: Armenian Church -- Iran -- Maragheh
موضوع	: ارامنه -- تاریخ
موضوع	: Armenians -- History
شناسه افزوده	: بیگ باباپور، یوسف، ۱۳۵۷
شناسه افزوده	: beigbabapour, Yousef
رده بندی کنگره	: BX۱۲۲۵ / م۲ج۸ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	: ۶۲۰۹۵۵۳۳۶۵/۲۸۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۱۱۹۲۷

نگاهی به تاریخچه کلیسای هوانس مراغه

تحقیق و تألیف: دکتر جلال شکوهی، دکتر یوسف بیگ باباپور

ناشر: منشور سمیر به سفارش بنیاد شکوهی

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول - ۹۷

قیمت دوره: ۲۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۶۷-۱۶۲-۰

تلفن: ۰۹۳۶۱۷۷۷۱۱۹

www.manshoorsamir.ir

حق چاپ: ۱۳۹۷، انتشارات منشور سمیر

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی و اقتباس در گیومه در مستندنویسی و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۳	فصل اول: نگاهی به دوران ارامنه
۲۵	فصل دوم: حزب انقلابی هونچاکین (۱۸۹۶-۱۸۸۷ م.)
۵۶	فصل سوم: حزب داشتاکوتیون (۱۸۹۶-۱۸۹۰)
۸۷	فصل چهارم: ارامنه مراغه
۱۴۲	فصل پنجم: کلیسای هوانس و دیگر کلیساهای مراغه

مقدمه

مراغه از دیرباز به دلیل اهمیت جغرافیایی و منطقه‌ای خود، محل تلاقی اندیشه‌ها، اقوام و ملل مختلف بوده است. یکی از اقوام اقلیتی که مدتی در این شهر زیسته‌اند و رجال و مشاهیری هم در خرد و برادران ارامنه و مسیحیان مراغه بودند. در فصول آتی این کتاب، ضمن معرفی دودمان ارامنه به بررسی دو حزب مهم ارامنه که مسیحیان مراغه عمدتاً از نظر مسلک سیاسی از این دو دسته بودند، خواهیم پرداخت. این دو گروه «دانشناک‌ها» و «هنچاک‌ها» بودند و همیشه بین این دو دسته ارامنه مراغه اختلافات شدیدی به لحاظ مرام سیاسی وجود داشت و تقریباً نود و پنج درصد از ارامنه آذربایجان و مراغه تابع کلیسای گریگوریان بودند. گریگور منور کسی بود که مردم ارمنستان را بسوی دین عیسی (ع) رهبری نمود و در سال ۳۳۲م وفات نمود. البته تعدادی بعد از وی هم پروتستان و کاتولیک نیز وجود داشت.

در فصل‌های بعدی خواهیم دید که پس از جنگ جهانی اول، ارامنه مقیم کشور ترکیه، بدلیل همکاری آنان با دولت شوروی مورد غضب دولت عثمانی قرار گرفتند و سلطان عبدالحمید دستور قتل عام ارامنه را صادر کرد. لذا عده زیادی از ارامنه ترکیه به سوی ایران و سایر کشورها از جمله عراق و لبنان و سوریه و بلغارستان مهاجرت نمودند. آنها از طریق مرزهای شمال غرب ایران وارد آذربایجان‌های شرقی و غربی شدند و در حوالی دریاچه ارومیه و میاندواب و مراغه و تبریز و سایر جاهای دیگر اقامت گزیدند. ارامنه مراغه از بابت وضعیت شغلی بسیار فعال و در عین حال صنعتگرانی فنی بودند و به شغل‌هایی چون تراشکاری، مکانیکی، نجاری، تجارت فرش، خشکبار و گاه در

مؤسسات حمل و نقل به کار مشغول بودند. ارامنه‌ای هم که در روستاها بسر می بردند همانند اهل محل به کشت و زرع و دامپروری مخصوصاً به پرورش خوک مشغول می شدند.

در تمام آذربایجان در کل هشتاد و چهار باب کلیسا و زیارتگاه متعلق به ارامنه گریگوری وجود داشت که معروف ترین آنها کلیسای طاطاوس مقدس در شهر ماکو، و دیگری کلیسای استفانوس مقدس واقع در آبادی دره شام جلفا می باشد.

لحاظ اجتماعی نیز با ترتیب دادن مجالس وعظ و سخنرانی و برگزاری جشن ها و جمع آوری اعانات برای مستمندان ارمنی، فعالیت هایی صورت می گرفت. ارامنه مقیم مراغه قبل از شهریور سال ۱۳۲۰ش به کسب و کار کشاورزی و صنعتی مشغول بودند و از لحاظ اجتماعی تا آن زمان محدود بودند، زیرا معاشرت سکنه مسلمان شهر با آنها زیاد نبود، و اعتقادات مذهبی مردم اجازه معاشرت زیاد را به آنان نمی داد. با آغاز حمله متفقین به ایران، و توسعه نفوذ و حضور شوروی سابق در استان های شمالی و مخصوصاً شهر مراغه، تغییراتی در وضعیت مردم ارامنه وجود آمد. از جمله در طول جنگ بین الملل دوم جهانی که ایران از طرف قوای یگانه اشغال گردید، عده ای از ارامنه با روسها از در همکاری بر آمدند، و به نفع آنان اقداماتی نمودند. عده ای از آنها وارد سیستم دستگاهی روسها شدند، و در سایه کار و آشنایی آنان بعد از خروج روسها شغل آنان نیز نسبت به گذشته بهتر شد و دگرگون گردید.

در فصول آتی به معرفی اصل، پیدایش، عقاید و تاریخچه این گروه ارامنه مراغه خواهیم پرداخت و سپس معرفی اهمیت و جایگاه کلیسای هوانس در مراغه را متذکر خواهیم شد.

در آخر لازم است از دوست عزیز و فاضل گرانقدر، جناب آقای اصغر محمدزاده تشکر نمایم که اطلاعات ذی قیمتی در اختیار ما قرار دادند. همچنین از اثر ارزشمند دکتر مسعود غلامیه، بنام مراغه کهن شهر ایران استفاده هایی برده شد، از دیگر دوستانی که ما را در نشر این اثر یاری فرمودند، نهایت قدردانی را به جای می آوریم.